

คู่มือ

การถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตัวชี้วัดที่ 1.2

ความสำเร็จของการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สำนักงาน กปร.

มีนาคม 2561

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ในฐานะหน่วยงานกลางในการประสาน ควบคุม กำกับ ดูแล และติดตามผลการดำเนินงานของ ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้เล็งเห็น ความสำคัญของการบริหารจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในด้านต่าง ๆ ตลอดจนความจำเป็นใน การรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้จากการบริหารจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คณะผู้จัดทำจึงได้จัดทำคู่มือการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริฉบับนี้ขึ้น เพื่อให้ ผู้ที่รับผิดชอบโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่กระจายอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศไทยได้ใช้เป็นกรอบ แนวทางในการถอดบทเรียนหลังดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเสร็จสิ้นแล้ว

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่รับผิดชอบโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของทุกหน่วยงานภาครัฐ การ รัฐวิสาหกิจ และภาคส่วนอื่น ๆ ให้มีความรู้ ความเข้าใจในกรอบแนวทางการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริ หลักการทรงงาน ปัจจัยความสำเร็จ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริได้อย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุผลสำเร็จ ส่งประโยชน์ต่อประชาชนได้ อย่างยั่งยืนต่อไป

คณะผู้จัดทำ
กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร
สำนักงาน กปร.
มีนาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	1
วัตถุประสงค์	1
ขอบเขต	1
ขั้นตอนการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	6
คำจำกัดความ	8
ภาคผนวก	17
เอกสารอ้างอิง	20

คู่มือการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

บทนำ

การจัดทำคู่มือการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการของสำนักงาน กปร. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 อีกทั้ง เพื่อให้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์สำนักงาน กปร. ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2561 – 2564) ยุทธศาสตร์การเผยแพร่และขับเคลื่อนองค์ความรู้การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ โดยการสังเคราะห์และบูรณาการองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำรินฐานการวิจัยและการพัฒนา เพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยความสำเร็จ และเงื่อนไขการพัฒนา รวมทั้ง จุดเด่นของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ดำเนินการแล้วเสร็จ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495 – 2559 มีจำนวนทั้งสิ้น 4,685 โครงการ

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) มีแผนระยะยาว 4 ปี (พ.ศ. 2561 – 2564) ที่จะดำเนินการพัฒนาระบบสำหรับใช้ถอดบทเรียน และดำเนินการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งหมด โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 นี้ ได้กำหนดถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่แล้วเสร็จตั้งแต่ปี 2545 – 2559 เป็นจำนวนทั้งสิ้น 1,161 โครงการ

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้รับผิดชอบและผู้รายงานการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นได้อย่างถูกต้อง ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้
- 2) เพื่อเป็นการปรับปรุงฐานข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ได้รวบรวมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495 – 2559 จำนวน 4,685 โครงการ ให้มีความครบถ้วน สมบูรณ์
- 3) เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้ประชาชน ส่วนราชการต่าง ๆ ได้เข้าถึง และสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ได้ง่าย

ขอบเขต

สำนักงาน กปร. ได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยได้กำหนดขอบเขตในการดำเนินงานไว้ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ดำเนินการเฉพาะโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และพระบรมวงศ์ รวม 6 พระองค์ ดังนี้

- 1.1 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
- 1.2 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
- 1.3 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
- 1.4 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร
- 1.5 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- 1.6 สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

2. กรอบระยะเวลา

สำนักงาน กปร. ได้รวบรวมข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยกำหนดกรอบระยะเวลารวบรวมข้อมูลช่วงตั้งแต่มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นแห่งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2495 จนถึงสิ้นเดือนกันยายน 2559 มีจำนวนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งสิ้น 4,685 โครงการ โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ดำเนินการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 1,161 โครงการ

3. ที่มาของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

การรวบรวมข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในครั้งนี้ สำนักงาน กปร. ได้กำหนดที่มาของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จาก 3 แหล่ง ดังนี้

- 3.1 เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ได้พระราชทานพระราชดำริโดยตรง
- 3.2 เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกิดจากการที่ราษฎรทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานความช่วยเหลือ และทรงรับเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- 3.3 เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่หน่วยงานได้กราบบังคมทูลรายงานและ/หรือขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยเรียบร้อยแล้ว

4. การแบ่งประเภทโครงการ

สำนักงาน กปร. ได้แบ่งประเภทของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ออกเป็น 8 ประเภท ดังนี้

- 4.1 โครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ
- 4.2 โครงการพัฒนาด้านการเกษตร
- 4.3 โครงการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม
- 4.4 โครงการพัฒนาด้านการส่งเสริมอาชีพ
- 4.5 โครงการพัฒนาด้านสาธารณสุข
- 4.6 โครงการพัฒนาด้านคมนาคม/สื่อสาร
- 4.7 โครงการพัฒนาด้านสวัสดิการสังคม/การศึกษา
- 4.8 โครงการพัฒนาแบบบูรณาการ และโครงการพัฒนาด้านอื่นๆ โดยแบ่งเป็น
 - โครงการพัฒนาแบบบูรณาการ
 - โครงการพัฒนาด้านอื่น ๆ

5. การรวบรวมข้อมูลแบ่งพื้นที่ออกเป็น 5 ภาค ดังนี้

5.1 ภาคเหนือ จำนวน 17 จังหวัด ได้แก่ กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก น่าน นครสวรรค์ พะเยาแพร่ เพชรบูรณ์ พิษณุโลก แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน สุโขทัย อุตรดิตถ์ และอุทัยธานี

5.2 ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร จำนวน 26 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร กาญจนบุรี จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ชัยนาท ตราด นครนายก นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี ประจวบคีรีขันธ์ ปราจีนบุรี พระนครศรีอยุธยา เพชรบุรี ราชบุรี ระยอง ลพบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สระบุรี สระแก้ว สิงห์บุรี สุพรรณบุรี และอ่างทอง

5.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 20 จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บึงกาฬ บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อ่างนาจเจริญ อุตรธานี และอุบลราชธานี

5.4 ภาคใต้ จำนวน 14 จังหวัด ได้แก่ กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สตูล และสุราษฎร์ธานี

5.5 โครงการที่ไม่ระบุพื้นที่หรือหลายพื้นที่หรือต่างประเทศ

6. แหล่งข้อมูล

สำนักงาน กปร. ได้รวบรวมข้อมูลจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมจำนวน 28 หน่วยงาน ประกอบด้วย

6.1 แหล่งข้อมูลหลัก มาจาก 5 หน่วยงาน ดังนี้

- สำนักงาน กปร.
- มูลนิธิชัยพัฒนา
- กรมชลประทาน
- จังหวัด
- กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

6.2 แหล่งข้อมูลจากส่วนราชการต่าง ๆ จำนวน 23 หน่วยงาน สำหรับใช้ในการตรวจสอบและยืนยันความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ของข้อมูล

อย่างไรก็ตาม การรวบรวมข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไม่รวมถึงโครงการเฉลิมพระเกียรติของส่วนราชการต่าง ๆ

7. หลักในการนับจำนวนโครงการ

7.1 โครงการที่ดำเนินการภายใต้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นับเป็น 1 โครงการ

7.2 อ่างเก็บน้ำหรือฝายพร้อมระบบส่งน้ำ นับเป็น 1 โครงการ

7.3 โครงการขนาดใหญ่ด้านแหล่งน้ำ ถ้ามีโครงการย่อยให้นับแยกโครงการย่อยเป็น 1 โครงการ ยกเว้น กิจกรรมที่ดำเนินการซ้ำในพื้นที่เดิม เช่น มีการขุดลอกในคลองนั้นแล้ว และมีการขุดลอกคลองนั้นซ้ำอีกครั้ง จะนับเป็น 1 โครงการ

7.4 โครงการในลักษณะบูรณาการ ภายใต้โครงการขนาดใหญ่ นับเป็น 1 โครงการ

7.5 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน นับเป็น 1 โครงการ (ไม่นับกิจกรรมย่อยในโรงเรียน)

8. สรุปจำนวนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สำนักงาน กปร. ได้รวบรวมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่ปี 2549 จนถึงเดือนกันยายน 2559 มีจำนวนทั้งสิ้น 4,685 โครงการ แยกเป็นภาคและการพัฒนาด้านต่าง ๆ ตามตารางสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำแนกตามด้านการพัฒนา และรายภาค

การพัฒนาด้าน	ภาค					รวม
	เหนือ	กลาง	ตะวันออก เฉียงเหนือ	ใต้	ไม่ระบุพื้นที่ ใดๆ	
1. โครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ	1,233	503	841	627	-	3,204
2. โครงการพัฒนาด้านการเกษตร	46	51	44	28	-	169
3. โครงการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม	62	41	37	34	3	177
4. โครงการพัฒนาด้านส่งเสริมอาชีพ	89	36	122	94	-	341
5. โครงการพัฒนาด้านสาธารณสุข	15	16	9	7	10	57
6. โครงการพัฒนาด้านคมนาคม/สื่อสาร	22	22	20	22	-	86
7. โครงการพัฒนาด้านสวัสดิการสังคม/การศึกษา	199	74	53	63	4	393
8. โครงการพัฒนาแบบบูรณาการ/อื่น ๆ	104	62	52	33	7	258
รวม	1,770	805	1,178	908	24	4,685

ในปีงบประมาณ 2561 สำนักงาน กปร. กำหนดจำนวนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่จะ
 ถอดบทเรียน เป็นจำนวนทั้งสิ้น 1,161 โครงการ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 - 2559 โดยจำแนกจำนวนโครงการ
 ตามพื้นที่ และตามปี ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่จะถอดบทเรียนในปี พ.ศ. 2561

พื้นที่ ปี	ภาคกลาง	ภาคใต้	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	รวม
2545	15	23	32	28	98
2546	21	40	27	46	134
2547	7	19	51	18	95
2548	5	25	41	33	104
2549	17	33	47	23	120
2550	5	35	17	9	66
2551	11	38	24	18	91
2552	9	20	26	12	67
2553	3	23	20	24	70
2554	13	16	22	36	87
2555	26	27	24	14	91
2556	7	17	13	16	53
2557	2	14	22	8	46
2558	4	7	15	6	32
2559	4	1	1	1	7
รวม	149	338	382	292	1,161

ขั้นตอนการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ขั้นตอนการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

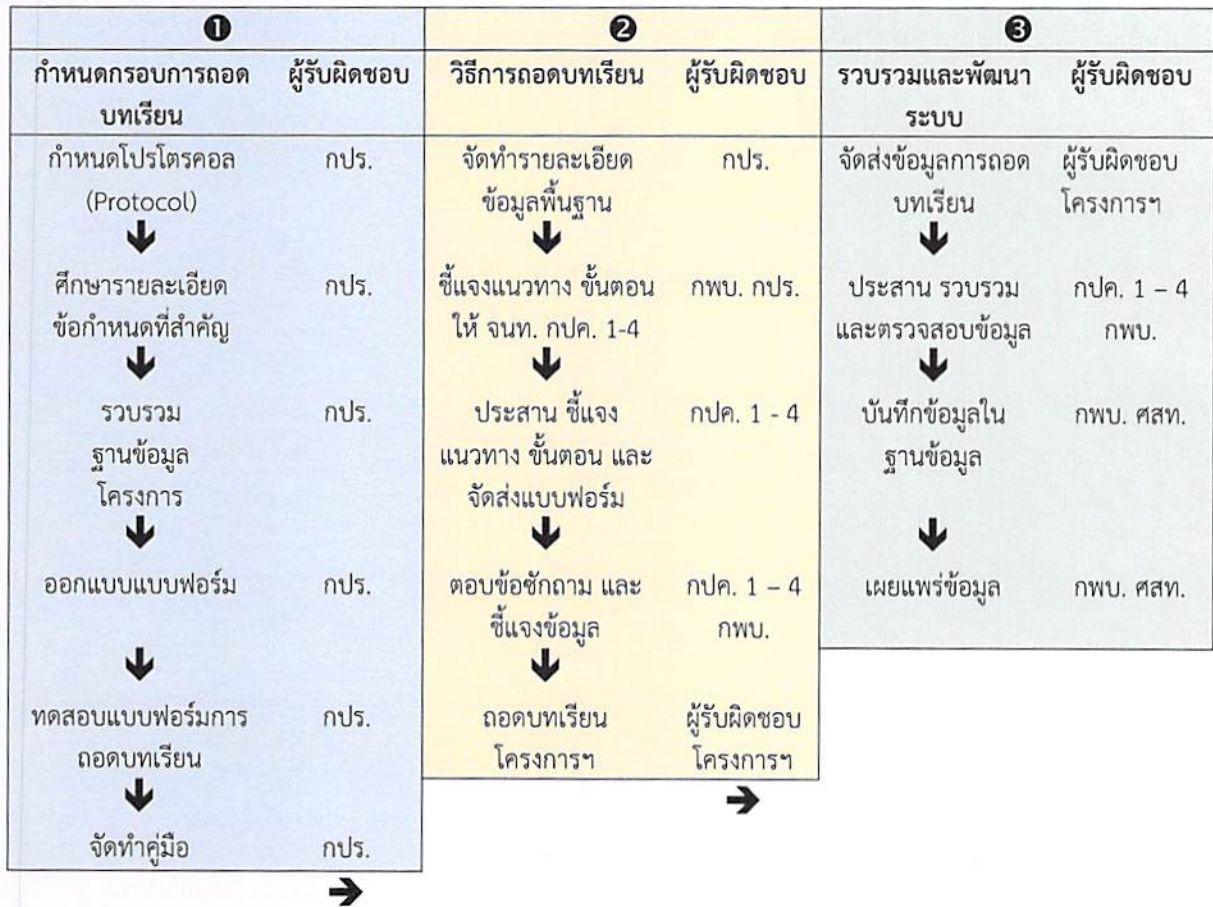
1. ขั้นตอนการกำหนดกรอบการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ผู้รับผิดชอบหลัก คือ คณะทำงานของสำนักงาน กปร.
 - 1) คณะทำงานกำหนดโปรโตคอล (Protocol) ที่ต้องการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
 - 2) ศึกษารายละเอียดข้อกำหนดที่สำคัญของการถอดบทเรียน ทั้งข้อมูลพื้นฐาน ปัจจัยความสำเร็จ และจุดเด่นของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
 - 3) รวบรวมฐานข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495 – 2559 จำนวน 4,685 โครงการ และคัดเลือกโครงการฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 – 2559 จำนวน 1,161 โครงการ
 - 4) ออกแบบแบบฟอร์มการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พร้อมแสดงคำชี้แจงในการกรอกข้อมูลตามแบบฟอร์ม
 - 5) ทดสอบแบบฟอร์มการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับผู้รับผิดชอบโครงการ
 - 6) จัดทำคู่มือการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อแสดงรายละเอียดหรือคำจำกัดความของโปรโตคอล (Protocol)
2. ขั้นตอนวิธีการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 1,161 โครงการ
ผู้รับผิดชอบ คือ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร เจ้าหน้าที่กองประสานงานโครงการพื้นที่ 1 – 4 และผู้รับผิดชอบโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่ต่าง ๆ
 - 1) จัดทำรายละเอียดข้อมูลพื้นฐานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
 - 2) ชี้แจงแนวทาง ขั้นตอนการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้เจ้าหน้าที่กองประสานงานโครงการพื้นที่ 1 – 4 สำนักงาน กปร. ทราบ เพื่อทำหน้าที่ประสานผู้รับผิดชอบโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั่วประเทศ
 - 3) ประสาน ชี้แจงแนวทาง ขั้นตอน และจัดส่งแบบฟอร์มการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พร้อมคู่มือการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้ผู้รับผิดชอบโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่โดยตรง ทั้งนี้ สามารถดาวน์โหลดแบบฟอร์มได้ที่ Website : www.rdpb.go.th/มุมมองานโหลด/แบบฟอร์มการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และคู่มือการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
 - 4) ตอบข้อซักถาม และชี้แจงข้อมูลการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (เพิ่มเติม) (ถ้ามี) ผู้รับผิดชอบโครงการสามารถสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ผู้ประสานงานของกองประสานงานโครงการพื้นที่ 1 – 4 และคุณจิราภรณ์ ลิสกุลรักษ์ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงาน กปร. โทรศัพท์ 0-2447-8500 ต่อ 125
 - 5) ผู้รับผิดชอบโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามแนวทางในคู่มือฯ ที่ได้กำหนดไว้
3. ขั้นตอนการรวบรวมและพัฒนาระบบฐานข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
 - 1) ผู้รับผิดชอบโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จัดส่งข้อมูลการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้สำนักงาน กปร. ผ่านทาง E-mail : opdc.g@rdpb.go.th ภายในวันที่ 29 มิถุนายน 2561

2) ประสาน รวบรวม และตรวจสอบข้อมูลการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

3) บันทึกข้อมูลการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในฐานข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ <http://km.rdpb.go.th>

4) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

แผนภูมิ แสดงขั้นตอนการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำจำกัดความ

การถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คณะทำงานได้กำหนดโปรโตคอล (Protocol) คือ ข้อกำหนดหรือข้อตกลงในการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไว้ 3 หัวข้อหลัก ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประกอบด้วย 11 ข้อ

- 1) ชื่อโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- 2) พระราชดำริของ (ระบุพระนาม)
- 3) วันที่มีพระราชดำริ
- 4) หน่วยงานรับผิดชอบ
- 5) ที่ตั้งโครงการ (บ้าน / ตำบล / อำเภอ / จังหวัด)
- 6) ละติจูด / ลองจิจูด
- 7) ลักษณะโครงการ
- 8) ประโยชน์ของโครงการ
- 9) วันเดือนปีที่เริ่มโครงการ
- 10) วันเดือนปีที่แล้วเสร็จ / เปิดให้บริการ
- 11) รูปภาพโครงการ (ถ้ามี)

ในส่วน of ข้อมูลพื้นฐานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทางสำนักงาน กปร. ได้รวบรวมข้อมูลมาจากระบบฐานข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริบางส่วน จึงขอให้ผู้รับผิดชอบโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกรอกข้อมูลพื้นฐานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้ครบถ้วน

2. **ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ (Key Success Factor)** หมายถึง บทเรียนที่ได้รับจากบริหารจัดการ หรือการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ทำให้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประสบความสำเร็จ หรือสามารถใช้งานจนมาถึงปัจจุบัน สำนักงาน กปร. ได้รวบรวมปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญในการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประกอบด้วย 16 หัวข้อ ทั้งนี้ หากผู้รับผิดชอบโครงการมีข้อมูลเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ได้รวบรวมไว้แล้ว สามารถเพิ่มเติมข้อมูลได้ เพื่อรวบรวมและประมวลผลการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

1) **หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร** จำนวน 23 ข้อ¹ ได้แก่

1.1) **ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ** การที่ จะพระราชทานพระราชดำริเพื่อดำเนินงานโครงการใดโครงการหนึ่งนั้น จะทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบจากข้อมูลพื้นฐานในเบื้องต้นจากเอกสาร แผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และสอบถามจากราษฎรในพื้นที่ให้ได้รายละเอียดที่เป็นประโยชน์ครบถ้วน เพื่อที่จะพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วตรงความต้องการของประชาชน

1.2) **ระเบิดจากข้างใน** พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน มีพระราชดำรัสว่า "ต้องระเบิดจากข้างใน" นั้นหมายความว่า ต้องมุ่งพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้คน และครอบครัวในชุมชนที่เข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนา

¹ หลักการทรงงาน, สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, <http://www.rdpb.go.th>

เสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนและหมู่บ้าน ซึ่งหลายชุมชนยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว จึงไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่ความล่มสลายได้

1.3) แก่ปัญหาจากจุดเล็ก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงเปี่ยมไปด้วยพระอัจฉริยภาพในการแก้ไข้ปัญหา ทรงมองปัญหาในภาพรวม (Macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ไข้ปัญหาของพระองค์จะทรงเริ่มจากจุดเล็ก ๆ (Micro) คือ การแก้ไข้ปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักจะมีมองข้าม ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...ถ้าปวดหัวก็คิดอะไรไม่ออกเป็นอย่างนั้นต้องแก้ไข้การปวดหัวนี้ก่อน... มันไม่ได้เป็นการแก้้อาการจริง แต่ต้องแก้้ปวดหัวก่อน เพื่อที่จะให้อยู่ในสภาพที่คิดได้แบบ (Macro) นี้ เขาจะทำแบบ รื้อทั้งหมด ฉันไม่เห็นด้วย อย่างบ้านคนอยู่ เรอบอกบ้านมันผุดตรงนั้น ผุดตรงนี้ ไม่คุ้มที่จะซ่อม เอาตกลงรื้อบ้านนี้ ระเบิดเลย เราจะไปอยู่ที่ไหน ไม่มีที่อยู่ วิธีทำต้องค่อย ๆ ทำ จะไประเบิดหมดไม่ได้...”

1.4) ทำตามลำดับชั้น ในการทรงงานพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร จะทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นของประชาชนที่สุดก่อน ได้แก่ งานด้านสาธารณสุข เพราะเมื่อมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้วก็จะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่น ๆ ต่อไปได้ จากนั้นจะเป็นเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ อาทิ ถนน แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภค รวมถึงการให้ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เรียบง่าย เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้และเกิดประโยชน์สูงสุด ดังพระบรมราโชวาท เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗ ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับชั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในเวลานี้...”

1.5) ภูมิสังคม การพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้นว่าเป็นอย่างไร และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอของคน ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ดังพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา คือ นิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...”

1.6) องค์กรรวม พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงมีวิธีคิดอย่างองค์กรรวม (Holistic) ทรงมองสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดอย่างเป็นระบบครบวงจร มองทุกสิ่งเป็นพลวัตที่ทุกมิติเชื่อมต่อกัน ในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้น จะทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข้อย่างเชื่อมโยงดังเช่นกรณีของ “ทฤษฎีใหม่” ที่พระราชทานเป็นแนวทางดำเนินชีวิตแก่ปวงชนชาวไทย อันเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพซึ่งพระองค์ทรงมองอย่างเป็นองค์กรรวม ตั้งแต่การถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยของประชาชนคนไทยประมาณ 10 - 15 ไร่ การบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำอันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพ เมื่อมีน้ำในการทำการเกษตรแล้วจะส่งผลให้ผลผลิตดีขึ้น และหากมีผลผลิตเพิ่มมากขึ้นเกษตรกรจะต้องรู้จักวิธีการจัดการและการตลาด รวมถึง การรวมกลุ่มรวมพลังชุมชนให้มี

ความเข้มแข็ง เพื่อพร้อมที่จะออกสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกได้อย่างครบวงจร นั่นคือแนวทางการดำเนินงานทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 2 และ 3 อย่างองค์รวม

1.7) **ไม่ติดตำรา** หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มีลักษณะการพัฒนาที่อนุโลมและกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสภาพของสังคมจิตวิทยาของชุมชน เป็นการใช้ตำราอย่างอะลุ่มอล่วยกัน ไม่ผูกติดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริง คือ “ไม่ติดตำรา”

1.8) **ประหยัด** เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงประหยัดมากแม้เป็นเรื่องส่วนพระองค์ดังที่ประชาชนชาวไทยเคยเห็นว่า หลอดยาสีพระทนต์นั้นทรงใช้อย่างคุ้มค่าอย่างไร ฉลองพระองค์แต่ละองค์ทรงใช้อยู่เป็นเวลานาน หรือแม้แต่ฉลองพระบาทหากชำรุดก็จะส่งซ่อมและใช้อย่างคุ้มค่า ขณะเดียวกันการพัฒนาและช่วยเหลือราษฎรทรงใช้หลักในการแก้ไขปัญหาด้วยความเรียบง่ายและประหยัด ราษฎรสามารถทำได้เอง หาได้ในท้องถิ่นและประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้น ๆ มาแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องลงทุนสูงหรือใช้เทคโนโลยีที่ไม่ยุ่งยากนัก ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า
“...ให้ปลูกป่า โดยไม่ต้องปลูก โดยปล่อยให้ขึ้นเองตามธรรมชาติ จะได้ประหยัดงบประมาณ...”

1.9) **ทำให้ง่าย** ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทำให้การคิดค้น ดัดแปลง ปรับปรุงและแก้ไขงานการพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำริดำเนินไปได้โดยง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน และที่สำคัญคือ สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และระบบนิเวศโดยส่วนรวม ตลอดจนสภาพทางสังคมของชุมชนนั้น ๆ ทรงโปรดที่จะทำสิ่งที่ยาก ให้กลายเป็นง่าย ทำสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย อันเป็นการแก้ปัญหาด้วยการใช้กฎแห่งธรรมชาติเป็นแนวทางนั่นเอง ฉะนั้นคำว่า “ทำให้ง่าย” จึงเป็นหลักคิดสำคัญของการพัฒนาประเทศในรูปแบบของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1.10) **การมีส่วนร่วม** พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นนักประชาธิปไตย ทรงเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายทั้งสาธารณชน ประชาชน หรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้เข้ามาร่วมกันแสดงความคิดเห็นและร่วมกันทำงานโครงการพระราชดำริ โดยคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนหรือความต้องการของสาธารณชนด้วย สำหรับวิธีการมีส่วนร่วมพระองค์ทรงนำ “ประชาพิจารณ์” มาใช้ในการบริหารจัดการดำเนินงาน ซึ่งเป็นวิธีการที่เรียบง่ายตรงไปตรงมา โดยหากจะทำโครงการใดจะทรงอธิบายถึงความจำเป็นและผลกระทบที่เกิดกับประชาชนทุกฝ่าย รวมทั้ง ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น เมื่อประชาชนในพื้นที่เห็นด้วยแล้ว หน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และร่วมดำเนินการมีความพร้อม จึงจะพระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินโครงการนั้น ๆ ต่อไป

1.11) **ประโยชน์ส่วนรวม** การปฏิบัติพระราชกรณียกิจ และการพระราชทานพระราชดำริในการพัฒนาและช่วยเหลือพสกนิกรในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...ใครต่อใครบอกว่า ขอให้เสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวม อันนี้ฟังจนเบื่อ อาจรำคาญด้วยซ้ำว่า ใครต่อใครมาก็บอกว่าขอให้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม อาจมานึกในใจว่า ให้ ๆ อยู่เรื่อยแล้วส่วนตัวจะได้อะไร ขอให้คิดว่าคนที่ให้เพื่อส่วนรวมนั้น มิได้ให้แค้นส่วนรวมแต่อย่างเดียว เป็นการให้เพื่อตัวเองสามารถที่จะมีส่วนรวมที่จะอาศัยได้...”

1.12) **บริการรวมที่จุดเดียว** การบริการรวมที่จุดเดียวเป็นรูปแบบการบริการแบบเบ็ดเสร็จ หรือ One Stop Services ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในระบบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทย โดยทรงให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นต้นแบบในการบริการรวมที่จุดเดียว เพื่อ

ประโยชน์ต่อประชาชนที่จะมาขอใช้บริการ จะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย โดยจะมีหน่วยงานราชการต่าง ๆ มาร่วมดำเนินการและให้บริการประชาชน ณ ที่แห่งเดียว

1.13) ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงเข้าใจถึงธรรมชาติ และต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติ ทรงมองปัญหาธรรมชาติอย่างละเอียด โดยหากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติจะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ เช่น การแก้ไข ปัญหาป่าเสื่อมโทรม ได้พระราชทานพระราชดำริ "การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก" ปลอ่ยให้ธรรมชาติช่วยในการฟื้นฟูธรรมชาติ หรือแม้กระทั่ง "การปลูกป่า 3 อย่างประโยชน์ 4 อย่าง" ได้แก่ ปลูกไม้เศรษฐกิจ ไม้ผลและไม้ ฟืน นอกจากนี้ได้ประโยชน์ตามประเภทของการปลูกแล้วยังช่วยสร้างความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดินด้วย พระองค์จึง ทรงเข้าใจธรรมชาติและมนุษย์ที่อยู่อย่างเกื้อกูลกัน ทำให้คนอยู่ร่วมกับป่าไม้ได้อย่างยั่งยืน

1.14) ใช้ธรรมปราบอธรรม พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงนำความจริง ในเรื่องความเป็นไปแห่งธรรมชาติ และกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาเป็น หลักการ แนวปฏิบัติที่สำคัญในการแก้ปัญหา และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพที่ไม่ปกติ เข้าสู่ระบบที่เป็นปกติ เช่น การนำน้ำดี ขับไล่ น้ำเสีย เป็นการเจือจางน้ำเสียให้กลับเป็นน้ำดี ตามจังหวะการขึ้นลงตามธรรมชาติของน้ำ

1.15) ปลูกป่าในใจคน เป็นการปลูกป่าลงบนแผ่นดินด้วยความต้องการอยู่รอดของ มนุษย์ ทำให้ต้องมีการบริโภคและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง เพื่อประโยชน์ของตนเองและความ เสียหายให้แก่สิ่งแวดล้อม ดังนั้น การที่จะฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้กลับคืนมาจะต้องปลูกจิตสำนึกในการรัก ผืนป่าให้แก่คนเสียก่อน ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

"...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรจะปลูกต้นไม้ ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูก ต้นไม้ลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง..."

1.16) ขาดทุนคือกำไร

"...ขาดทุน คือ กำไร Our loss is our gain การเสีย คือ การได้ ประเทศชาติก็จะก้าวหน้า และการที่คนอยู่ดีมีสุข เป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้..."

พระราชดำรัสดังกล่าว คือ หลักการในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่มีต่อพสกนิกรไทย "การให้" และ "การเสียสละ" เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือ ความ อยู่ดีมีสุขของราษฎร ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนได้ ดังพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานแก่ ตัวแทนของปวงชนชาวไทยที่ได้เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพร เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม 2534 ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ความตอนหนึ่งว่า

"...ประเทศต่างๆ ในโลกในระยะ 3 ปีมานี้ คนที่ก่อตั้งประเทศที่มีหลักทฤษฎีในอุดมคติที่ ใช้ในการปกครองประเทศล้วนแต่ล้มสลายลงไปแล้ว เมืองไทยของเราจะสลายลงไปหรือ เมืองไทยนับว่าอยู่ ได้มาอย่างดี เมื่อประมาณ 10 วันก่อน มีชาวต่างประเทศมาขอพบ เพื่อขอโอวาทเกี่ยวกับการปกครองประเทศ ว่าจะทำอย่างไร จึงได้แนะนำว่า ให้ "ปกครองแบบคนจน" แบบที่ "ไม่ติดกับตำรา" มากเกินไป ทำอย่างมี สามัคคี มีเมตตากันก็จะอยู่ได้ตลอด ไม่เหมือนกับคนที่ทำตามวิชาการที่เวลาปิดตำราแล้วไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร ลง หายก็ต้องเปิดหน้าแรกเริ่มต้นใหม่ "ถอยหลังเข้าคลอง" ถ้าเราใช้ตำราแบบอะลุ่มอล่วยกัน ในที่สุดก็เป็นการดี ให้โอวาทเขาไปว่า "ขาดทุนเป็นการได้กำไร" ของเรา นักเศรษฐศาสตร์คงค้านว่าไม่ใช่ แต่เราอธิบายได้ว่า ถ้าเรา ทำอะไรที่เราเสีย แต่ในที่สุดที่เราเสียนั้น เป็นการได้ทางอ้อม ตรงกับงานของรัฐบาลโดยตรง เงินของรัฐบาล หรืออีกนัยหนึ่งคือเงินของประชาชน ถ้าอยากให้ประชาชนอยู่ดี กินดี ก็ต้องลงทุนต้องสร้างโครงการซึ่งต้องใช้ เงินเป็นร้อย พัน หมื่นล้าน ถ้าทำไปเป็นการจ่ายเงินของรัฐบาล แต่ในไม่ช้าประชาชนจะได้รับผล ราษฎรอยู่ดี กินดีขึ้น ราษฎรได้กำไรไป ถ้าราษฎรมีรายได้รัฐบาลก็เก็บภาษีได้สะดวก เพื่อให้รัฐบาลได้ทำโครงการต่อไป

เพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติ ถ้า "รู้ รัก สามัคคี รู้เสียสละ" คือการได้ ประเทศชาติก็จะก้าวหน้า และการที่คนอยู่ดีมีสุขนั้น เป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้..."

1.17) การพึ่งตนเอง การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ในเบื้องต้นเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้ประชาชนมีความแข็งแรง พอที่จะดำรงชีวิตต่อไป แล้วขั้นต่อไปก็คือ การพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อม และสามารถ "พึ่งตนเองได้" ในที่สุด ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

"...การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ก่อนอื่นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งยวดเพราะผู้มีอาชีพ และฐานะเพียงพอที่จะพึ่งพาตนเองได้ ย่อมสามารถสร้างความเจริญในระดับสูงขึ้นไป..."

1.18) พออยู่พอกิน การพัฒนาเพื่อให้พสกนิกรทั้งหลายประสบความสุขสมบูรณ์ในชีวิตได้เริ่มจากการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในทุกภาคของประเทศ ได้ทอดพระเนตรความเป็นอยู่ด้วยพระองค์เอง จึงทรงสามารถเข้าพระราชหฤทัยในสภาพปัญหาได้อย่างลึกซึ้งว่ามีเหตุผลมากมายที่ทำให้ราษฎรตกอยู่ในวงจรแห่งทุกข์เข็ญ จากนั้นได้พระราชทานความช่วยเหลือให้พสกนิกร มีความกินดีอยู่ดี มีชีวิตอยู่ในขั้น "พออยู่พอกิน" ก่อน แล้วจึงขยับขยายให้มีขีดสมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป

1.19) เศรษฐกิจพอเพียง "เศรษฐกิจพอเพียง" เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 44 ปี (ปี 2517) ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ให้ดำเนินไปบน "ทางสายกลาง" และเมื่อภายหลังได้ทรงย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ปรัชญาของ "เศรษฐกิจพอเพียง" จึงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้ก้าวหน้าต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ "ความพอเพียง" หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

1.20) ความซื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกัน

"...คนที่ไม่มี ความสุจริต คนที่ไม่มี ความมั่นคง ชอบแต่ มั่งง่าย ไม่มีวันจะ สร้างสรรค์ ประโยชน์ส่วนรวมที่สำคัญอันใดได้ ผู้ที่มีความสุจริตและความมุ่งมั่นเท่านั้น จึงจะทำงานสำคัญ ยิ่งใหญ่ที่เป็นคุณ เป็นประโยชน์แท้จริงได้สำเร็จ..." พระราชดำรัส เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2522

"...ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้น้อยก็ย่อมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้ มากกว่าผู้มีความรู้มากแต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ..." พระราชดำรัส เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2533

1.21) ทำงานอย่างมีความสุข พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงพระเกษมสำราญ และทรงมีความสุขทุกคราที่จะช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเคยมีพระราชดำรัสครั้งหนึ่งความว่า

"...ทำงานกับฉัน ฉันไม่มีอะไรจะให้ นอกจากการมีความสุขร่วมกัน ในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น..."

1.22) ความเพียร พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงริเริ่มดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ในระยะแรกที่ไม่ได้มีความพร้อมในการดำเนินงานมากนัก และทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ทั้งสิ้น แต่พระองค์ก็ได้ท้อพระราชหฤทัย ทรงอดทนและมุ่งมั่นดำเนินงานนั้น ๆ ให้สำเร็จลุล่วงดังเช่นพระราชนิพนธ์ "พระมหาชนก" ซึ่งพระองค์ทรงใช้เวลาค่อนข้างนานในการคิดประดิษฐ์ ถ้อยคำให้เข้าใจง่าย และปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่อให้ประชาชนชาวไทยปฏิบัติตามรอยพระมหาชนก กษัตริย์ผู้เพียรพยายามแม้จะไม่เห็นฝั่งก็จะว่ายน้ำต่อไป เพราะถ้าไม่เพียรว่ายน้ำก็จะตกเป็นอาหารปู ปลาและไม่ได้พบกับเทวดาที่ช่วยเหลือมิให้จมน้ำ

1.23) รู้ รัก สามัคคี พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มีพระราชดำรัสในเรื่อง "รู้ รัก สามัคคี" มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติที่มีคุณค่าและมีความหมายลึกซึ้ง สามารถปรับใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย

รู้ : การที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้น จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหา และรู้ถึงวิธีแก้ปัญหา

รัก : คือ ความรัก เมื่อเรารู้ครบถ้วนกระบวนการแล้วจะต้องมีความรัก การพิจารณาที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้น ๆ คือ การสร้างฉันทะ

สามัคคี : การที่จะลงมือปฏิบัติควรคำนึงเสมอว่าเราจะทำงานคนเดียวไม่ได้ ต้องร่วมมือร่วมใจกันเป็นองค์กร เป็นหมู่คณะจึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

2) ความเข้าใจในรายละเอียดโครงการเป็นอย่างดี มีกระบวนการทำงานที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมหลาย ๆ กิจกรรม ซึ่งมีการทำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นไปตามลำดับ และการทำงานจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น การดำเนินงานโครงการจะต้องมีผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อโครงการ มีหน้าที่ทำการบริหารงาน กิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผนงาน เหมาะสมกับเวลา และงบประมาณที่ตั้งไว้

3) การประเมินเวลาและต้นทุนของโครงการที่สอดคล้องกับบริบทของโครงการฯ มีวิธีในการวิเคราะห์ /ศึกษา ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน ตลอดจนผลกระทบต่าง ๆ ของโครงการฯ เพื่อพิจารณาว่า บรรลุจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยมีการประเมินความพร้อมของทรัพยากรในการดำเนินโครงการ ได้แก่ คน / เงิน / ของ รวมทั้งการประเมินความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากการบริหารจัดการโครงการ หรือการประเมินผลขณะดำเนินการ มีผลงานเกิดขึ้นแล้วบางส่วน

4) การมีส่วนร่วมของชุมชน หรือผู้ได้รับผลประโยชน์จากโครงการฯ มีกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมการเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชน การให้ความคิดสร้างสรรค์ และความชำนาญของประชาชนในการแก้ปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

5) การประเมินความเสี่ยงที่ดี มีการวิเคราะห์ หรือประเมินความเสี่ยง ดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจ การจัดลำดับความรุนแรงของความเสี่ยงที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน/โครงการที่หน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อกำหนดกิจกรรมการควบคุมแต่ละสาเหตุของความเสี่ยงที่สำคัญให้เหมาะสม โดยพิจารณาจากระดับความเสี่ยงที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง (Likelihood) และผลกระทบของความเสี่ยง (Impact)

6) การทำงานเป็นทีม การทำงานจะบรรลุตามเป้าหมาย ไม่อาจเกิดขึ้นด้วยการทำงานของคนใดคนหนึ่ง แต่จะเกิดขึ้นด้วยคนทำงานในหลาย ๆ ส่วน เพราะงานทุกงานจะต้องมีจุดที่เกี่ยวโยงกัน หรือในการทำงานอาจเจอกับปัญหาที่เราไม่สามารถหาทางแก้ไขได้ เพื่อนร่วมทีม ก็อาจจะสามารถช่วยกันคิด

ช่วยกันแก้ปัญหาเหล่านั้นไปได้ หรือเมื่อเรามีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน เมื่อเราต้องการความช่วยเหลือ เราก็อาจจะขอความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานของเราก็ได้

7) การวางแผนที่ดี มีความพยายามที่จะคาดคะเนเวลา และค่าใช้จ่ายที่จะใช้ในการดำเนินงานโครงการฯ รวมทั้งผลประโยชน์ที่จะได้รับจากโครงการฯ หมายรวมถึงขั้นตอนการทำงาน กิจกรรมที่จะต้องทำ เวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม รวมทั้งบุคลากรที่เหมาะสมในแต่ละกิจกรรมด้วย แต่ละโครงการควรจะวางแผนในรายละเอียดให้มาก ก่อนที่จะเริ่มทำงานจริง และเมื่อดำเนินงานจริง ๆ แล้ว ควรจะติดตามและควบคุม ให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ด้วย

8) ผู้บริหารโครงการมีอำนาจในการสั่งการ ปัจจัยความสำเร็จอีกประการหนึ่งคือ คุณสมบัติของผู้บริหารโครงการที่มีความสามารถในการบริหารความเปลี่ยนแปลง ค้นหาความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ในขั้นตอนของการกำหนดขอบเขตของโครงการ ผู้บริหารโครงการจำเป็นต้องคำนึงถึงเวลา ค่าใช้จ่ายและคุณภาพของงานที่กลุ่มเป้าหมายสามารถรับได้ โดยต้องไม่ลืมคำนึงว่าในแต่ละโครงการมีส่วนประกอบสำคัญ 3 ส่วน ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่ เวลา ค่าใช้จ่าย และคุณภาพของงาน มีการวางแผนโครงการ เมื่อนำแผนไปสู่การปฏิบัติแล้วต้องมีการตรวจสอบการดำเนินการตามแผนอย่างต่อเนื่อง การสร้างแรงกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ การให้ความจริงใจกับการปฏิบัติตามแผน การควบคุมการดำเนินโครงการอย่างเคร่งครัด เพื่อให้โครงการสำเร็จอย่างมีอาชีพ

9) การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ การแก้ปัญหาที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้นต้องทราบว่าเป็นปัญหาคืออะไร ประเภทของปัญหา สาเหตุหลักของปัญหาคืออะไร เช่น ปัญหาที่เกิดจากองค์กรเป้าหมายมีระบบที่ให้แรงจูงใจต่ำ สมาชิกไม่พร้อมสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง องค์กรมีความสลับซับซ้อนมาก เปลี่ยนแปลงบ่อย เป็นต้น จากนั้นจึงนำเข้าไปสู่กระบวนการของการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ซึ่งการตัดสินใจที่ดี ต้องมีคุณภาพ ทำได้ทันเวลา เป็นที่ยอมรับ เหมาะสมด้านจริยธรรม สำหรับขั้นตอนการตัดสินใจ และแก้ปัญหา มีดังนี้ (1) กำหนดปัญหา (2) การออกแบบ (3) การเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด (4) การนำไปใช้ และ (5) การติดตามผล

10) ทักษะและความสามารถของทีมงาน หมายถึง กลุ่มบุคคลซึ่งใช้ทักษะและความสามารถที่มีอยู่ร่วมกันปฏิบัติงานขององค์การภายใต้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน มีพลังความผูกพันและตระหนักถึงบทบาทที่ต้องรับผิดชอบและพึ่งพาซึ่งกันและกันเพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ร่วมกันกำหนดไว้ ดังนั้น ทีมจึงเป็นพัฒนาการที่ต่อยอดจากกลุ่มโดยมีโน้ตทัศน์ของการทำงานเป็นทีมที่ขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่นในการที่จะผสมผสานความรู้ ทักษะและความสามารถของสมาชิก คุณค่าของการประสานความร่วมมือ และปฏิสัมพันธ์ต่อกันก่อให้เกิดพลังร่วมที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ ถือเป็น การเสริมสร้างและยกระดับองค์การให้มีประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบของประสิทธิผลของทีม (Factors of Team Effectiveness) แนวคิดของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญหลายท่านสะท้อนให้เห็นถึงองค์ประกอบของความมีประสิทธิภาพของทีมในหลายแง่มุม เมื่อพิจารณาในเชิงสังเคราะห์กล่าวได้ว่า ความมีประสิทธิภาพของทีมประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ผลการปฏิบัติงานของทีม เจตคติของสมาชิกในทีมและการธำรงความเป็นทีม

11) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ คือ ทักษะการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน รวมถึง การทำความเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดที่อยู่ภายใต้ข้อมูลเหล่านั้น ทั้งที่อยู่ในรูปแบบวจนภาษา และอวัจนภาษา ทักษะการสื่อสารนี้เปรียบเหมือนตัวเชื่อมประสานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม หรือหน่วยงาน ช่วยให้สามารถสื่อสารเข้าใจกัน และสื่อสารเรื่องที่มีข้อมูลแง่ลบหรือข้อความยาก ๆ ได้โดยไม่เกิดความขัดแย้งหรือทำลายความเชื่อมั่นเชื่อใจระหว่างกัน

12) การควบคุมที่มีประสิทธิภาพ มีการควบคุมงานหรือการบังคับบัญชางานในองค์การสมัยใหม่ จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่ เป็นหัวหน้างาน

จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องปรับตนเองเพื่อให้ทำงานหรือดูแลการทำงานของบุคลากรให้ได้ งานที่มีคุณภาพสูงสุดในปริมาณที่มากที่สุด ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานโดยรวมขององค์การประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

13) การได้รับทรัพยากรที่พอเพียง เศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้ผู้ผลิต หรือผู้บริโภค พยายามเริ่มต้นผลิต หรือบริโภคภายใต้ขอบเขต ข้อจำกัดของรายได้ หรือทรัพยากรที่มีอยู่ไปก่อน ซึ่งก็คือ หลักในการลดการพึ่งพา เพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมการผลิตได้ด้วยตนเอง และลดภาวะการเสี่ยงจากการไม่สามารถควบคุมระบบตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เศรษฐกิจพอเพียงมิใช่หมายความว่า การกระเปียดกระเสียจนเกินสมควร หากแต่อาจพุ่มเฟียได้เป็นครั้งคราวตามอัตภาพ แต่คนส่วนใหญ่ของประเทศ มักใช้จ่ายเกินตัว เกินฐานะที่หามาได้

14) ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร การดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจะประสบความสำเร็จได้ ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารทุกระดับ เนื่องจากการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจะเกี่ยวข้องกับทุกหน่วยงานย่อยในองค์กร ซึ่งแต่ละหน่วยงานจำเป็นต้องจัดทำรายละเอียดให้เป็นไปตามข้อกำหนด และนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับที่ได้จัดทำไว้ในรายละเอียดดังกล่าว ซึ่งประสบปัญหาที่ทำให้การดำเนินการล่าช้าหรือไม่ประสบผลสำเร็จอันเนื่องมาจากนโยบาย และเป้าหมายไม่ชัดเจน ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นผู้บริหารระดับสูงจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการให้ ทุกหน่วยงานดำเนินการให้บรรลุตามแผนงานและเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยทั่วไปผู้บริหารระดับสูงจะมีบทบาทใน 4 เรื่องใหญ่ ๆ คือ (1) ผู้บริหารกับการกำหนดนโยบาย (2) การจัดทำแผนการดำเนินงานและติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน (3) ผู้บริหารกับการทบทวนระบบการจัดการ และ (4) ผู้บริหารกับการประชาสัมพันธ์หรือสื่อข้อความ

15) การบริหารผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายรวมถึง ผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เช่น ประชาชน ชุมชนในท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ในส่วนราชการที่รับผิดชอบโครงการ ผู้ส่งมอบงาน รวมทั้งผู้รับบริการด้วย ดังนั้น การบริหารผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงนับว่าเป็นปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริประสบความสำเร็จ อีกทั้งยังสามารถมีการใช้งานได้จนถึงปัจจุบัน

16) การควบคุมปัจจัยภายนอกโครงการ ปัจจัยภายนอกเช่น ภาวะเศรษฐกิจโดยรวม การประท้วง การจลาจล ภัยธรรมชาติ มีประกาศกฎหมายใหม่เรื่องใบอนุญาต ปัญหาน้ำท่วมทำให้ไม่มีวัตถุดิบหรือทำให้หายาก หรือผู้รับเหมาไม่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

3. จุดเด่นของโครงการ (Project Highlights) หมายถึง ลักษณะเด่นของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สามารถดำเนินการได้จริง หรือมีการถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นที่แพร่หลาย หรือมีผู้รับผลประโยชน์จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นต้น ทั้งนี้ สำนักงาน กปร. ได้รวบรวมจุดเด่นของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

1) การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มุ่งช่วยเหลือแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่ประชาชนกำลังประสบปัญหาอยู่

2) การพัฒนาเป็นไปตามขั้นตอน ตามลำดับความจำเป็น ประหยัด เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อนโดยใช้วิธีการ และอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่

จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศ และของประชาชนโดยสอดคล้องด้วยก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น

3) การพึ่งตนเอง เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ต้องสร้างพื้นฐานที่พัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพและความสามารถ “พึ่งตนเองได้” การเข้าใจถึงสถานการณ์ของผู้ที่เราจะช่วยเหลือ นั้น เป็นสิ่งสำคัญ ที่สุด การช่วยเหลือให้เขา ได้รับสิ่งที่เขาควรจะได้รับ ตามความจำเป็นอย่างเหมาะสม จะเป็นการช่วยเหลือที่ได้ผลดีที่สุด เพราะฉะนั้นในการช่วยเหลือแต่ละครั้งแต่ละกรณีจะเป็นที่เราจะพิจารณาถึงความต้องการ และความจำเป็นก่อนและต้องทำความเข้าใจกับผู้ที่เราจะช่วยเหลือ ให้เข้าใจด้วยว่าเขาอยู่ในฐานะอย่างไร สมควรที่จะได้รับความช่วยเหลืออย่างไร เพียงใด อีกประการหนึ่งในการช่วยเหลือนั้น ควรยึดหลักสำคัญว่าเราจะช่วยเขาเพื่อให้เขาสามารถช่วยตนเองได้ต่อไป

4) การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ต้องสร้างพื้นฐานที่สร้างเสริมสิ่งที่ประชาชนขาดแคลน และเป็นความต้องการของประชาชน ซึ่งก็คือความรู้ในการทำมาหากิน การทำการเกษตร โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรทรงเน้นถึง ความจำเป็นที่จะต้อง มี “ตัวอย่างของความสำเร็จ” มีพระราชประสงค์ที่จะให้ ราษฎรในชนบทมีโอกาสได้รู้ได้เห็นถึงตัวอย่าง ของความสำเร็จนี้ และนำไปปฏิบัติได้เอง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรจึงพระราชทานพระราชดำริ ให้จัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ขึ้นในทุกภูมิภาคของประเทศ เพื่อเป็นสถานที่ศึกษา ทดลอง วิจัย และแสวงหาความรู้ เทคนิควิชาการ สมัยใหม่ที่ประชาชนสามารถ “รับได้” นำไป “ดำเนินการเองได้” และเป็นวิธีการที่ “ประหยัด” เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และการประกอบอาชีพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคนั้น ๆ เมื่อได้ผลจากการศึกษา แล้วจึงนำไปส่งเสริมให้เกษตรกร ได้ใช้ในการประกอบอาชีพต่อไป พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรทรงปรารถนาที่จะให้ ตัวอย่างของความสำเร็จทั้งหลาย ได้กระจายไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ผลอย่างจริงจัง

5) การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ การพัฒนาการเกษตรจะต้องให้มีการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อจะเป็นการฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อประโยชน์ในระยะยาว ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน

6) การส่งเสริมและปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่เป็นการแก้ไขปัญหาโดยเฉพะอย่างยิ่งในเรื่องของการกำจัดน้ำเสียใน กรุงเทพมหานครและในเมืองหลักในต่างจังหวัดด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การใช้ฝักตบช่วยกรองความสกปรกในน้ำเสียการใช้น้ำตึซบไล่น้ำเสีย การใช้กังหันน้ำ พัฒนาเพื่อบำบัดน้ำเสีย รวมทั้งการกำจัดขยะอย่างถูกต้อง และไม่เป็นการทำลายสภาพแวดล้อม ทั้งในแหล่งน้ำใต้ดิน และสภาพทางอากาศด้วยเป็นต้น

ทั้งนี้ จุดเด่นของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ผู้รับผิดชอบโครงการ สามารถใส่เพิ่มเติมจากคู่มือฯ ได้

ภาคผนวก

แบบฟอร์มการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำชี้แจงในการกรอกข้อมูลตามแบบฟอร์มการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

- 1) สามารถดาวน์โหลดแบบฟอร์มได้ที่ Website : www.rdpb.go.th/มูดาวน์โหลด/แบบฟอร์มการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.doc
- 2) ข้อมูลพื้นฐานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีจำนวน 7 ข้อ (ข้อที่ 1 – 7) โปรดระบุข้อมูลเพิ่มเติมให้ครบถ้วน (ถ้ามี)
- 3) ข้อที่ 8 จุดเด่นของโครงการ (Project Highlights) หมายถึง ลักษณะเด่นของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สามารถดำเนินการได้จริง / มีการถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นที่แพร่หลาย / มีผู้รับผลประโยชน์จากโครงการฯ ฯลฯ อาทิเช่น
 - การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
 - การพัฒนาเป็นไปตามขั้นตอน ตามลำดับความจำเป็น ประหยัด
 - การพึ่งตนเอง
 - การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม
 - การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ
 - การส่งเสริมและปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- 4) ข้อที่ 9 ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ (Key Success Factor) หมายถึง สิ่งที่ทำให้โครงการนี้ประสบความสำเร็จ หรือสามารถใช้งานจนมาถึงปัจจุบัน อาทิเช่น
 - หลักการทรงงาน 23 ข้อ
 - ความเข้าใจในรายละเอียดโครงการเป็นอย่างดี
 - การประเมินเวลาและต้นทุนของโครงการที่สอดคล้องกับบริบทของโครงการฯ
 - การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือผู้ได้รับผลประโยชน์จากโครงการ
 - การประเมินความเสี่ยงที่ดี
 - การทำงานเป็นทีม
 - การวางแผนที่ดี
 - ผู้บริหารโครงการมีอำนาจในการสั่งการ
 - การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ
 - ทักษะและความสามารถของทีมงาน
 - การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ
 - การควบคุมที่มีประสิทธิภาพ
 - การได้รับทรัพยากรที่พอเพียง
 - ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร
 - การบริหารผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
 - การควบคุมปัจจัยภายนอกโครงการ
- 5) ข้อที่ 10 รูปภาพโครงการ (ถ้ามี) ให้จัดส่งรูปภาพโครงการฯ ทาง Email : opdc.g@rdpb.go.th พร้อมแบบฟอร์มการถอดบทเรียนฯ ภายในวันที่ 29 มิถุนายน 2561
- 6) สามารถติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ คุณจิราภรณ์ ลิสกุลรักษ์ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงาน กปร. โทร. 02-4478500 ต่อ 125

แบบฟอร์มการถอดบทเรียนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1. ชื่อโครงการ _____

2. พระราชดำริของ _____ เมื่อวันที่ _____

3. หน่วยงานรับผิดชอบ _____

4. ที่ตั้งโครงการ _____ ละติจูด / ลองจิจูด _____

5. ลักษณะโครงการ _____

6. ประโยชน์ของโครงการ _____

7. วันเดือนปีที่เริ่ม _____ วันเดือนปีที่แล้วเสร็จ/เปิดให้บริการ _____

8. จุดเด่นของโครงการ (Project Highlights) * (สามารถใส่ได้หลายข้อ)

1) _____	4) _____
2) _____	5) _____
3) _____	6) _____

9. ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ (Key Success Factor) * (สามารถใส่ได้หลายข้อ)

1) _____	4) _____
2) _____	5) _____
3) _____	6) _____

10. รูปภาพโครงการ (ถ้ามี) _____

ผู้รับผิดชอบโครงการ/ตำแหน่ง _____ ผู้รายงาน/ตำแหน่ง _____
เบอร์โทรศัพท์ _____ เบอร์โทรศัพท์ _____
วันที่รายงาน _____

หมายเหตุ 1) * ข้อที่ 8 และข้อ 9 จำเป็นต้องกรอกข้อมูล ศึกษารายละเอียดตามคำชี้แจงที่แนบมาพร้อมนี้

2) จัดส่งข้อมูลให้สำนักงาน กปร. ได้ที่ Email : opdc.g@rdpb.go.th ภายในวันที่ 29 มิถุนายน 2561